

ISSN: 2651-2742
2024- Cilt: 7 Sayı: 2
Sayfa: 262-277

Dergi Web Sitesi: <http://sita.cumhuriyet.edu.tr/tr/>

Gönderilme Tarihi: 21.03.2024

Kabul Tarihi: 06.12.2024

Araştırma Makalesi (Research Article)

AV TURİZMİ VE TABİAT TURİZMİ İLİŞKİSİ The Relationship Of Hunting Tourism And Natural Tourism

Oğuz CAM*
Kastamonu Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Hakkı ÇILGINOĞLU
Kastamonu Üniversitesi,
Turizm Fakültesi

ÖZ

Günümüzde turistler farklı alternatif turizm çeşitlerine yönelmekte ve alternatif turizm hareketliliği yaygınlaşmaktadır. Tabiat ve av turizmi çeşitleri de alternatif turizm çeşitleri arasında yer almakta ve turizm talebi açısından önemli avantajlar sağlamaktadır. Bu çalışmanın amacı, av turizmi ile tabiat turizmi arasındaki ilişkiyi değerlendirmektir. Böylelikle av turizmi ile tabiat turizmi arasında bulunan bağlantıya dikkat çekilmiş ve gerek coğrafik gerekse turistik açıdan önem taşıyan bilgiler literatüre kazandırılmıştır. Çalışmanın yöntemi, derlemedir. Bu kapsamda geleneksel derleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın süreci, literatürde yer alan tabiat ve av turizmi çeşitleriyle ilgili bilgilerin bulunması ve ilişkiel bağlamda değerlendirilmesi üzerine yapılandırılmıştır. Konuyla ilgili bilgi ve değerlendirmelerde turizm ve coğrafyaya ilişkin unsurlara yoğunlaşılmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak; tabiat ve av turizmi çeşitleri arasında önemli bir ilişki vardır. Bu iki turizm çeşidinin turistik kaynağının temeli doğaya dayanmaktadır. Doğanın varlığı, insanların ve diğer canlıların yaşamlarını devam ettirebilmeleri noktasında önemli bir güç kaynağı fonksiyonu üstlenmektedir. Doğanın canlılara sunduğu manzara, turistlerin seyir zevkini harekete geçirerek turistik seyahatin oluşumunu sağlayan çekim potansiyeli yüksek bir etmen konumundadır. Bu etmenin turistik bakımdan önemi yüksek seviyededir. Bu etmen temel alınarak turizm planlaması ve pazarlamasına da yön verilmektedir. Doğa, farklı tür ve sayıda pek çok bitki ve hayvana ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca doğa, av ve yaban hayatının önemli bir kaynağı, aynı zamanda da belirleyicisidir. Bundan dolayı av turizmi faaliyetlerinin yapılabilmesi için doğanın varlığına ihtiyaç vardır. Tabiat turizmi de turistik varlığını ve gücünü doğadan sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Av, Avcılık, Doğa, Av Turizmi, Tabiat Turizmi.

Sorumlu Yazar: oguzcam911@gmail.com

Önerilen Atıf: Cam, O. ve Çılđinođlu, H. (2024). Av Turizmi ve Tabiat Turizmi İlişkisi, Sivas İnterdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi, 7(2), 262-277.

ABSTRACT

Today, tourists are turning towards different alternative tourism types and alternative tourism mobility is becoming widespread. Nature and hunting tourism types are among the alternative tourism types and provide important advantages in terms of tourism demand. The aim of this study is to evaluate the relationship between hunting tourism and nature tourism. In this way, the connection between hunting tourism and nature tourism has been emphasised and information of geographical and touristic importance has been provided to the literature. The method of the study is review. In this context, traditional review method was used. The process of the study is structured on finding information about nature and hunting tourism types in the literature and evaluating them in a relational context. In the information and evaluations on the subject, it was tried to focus on the elements related to tourism and geography. As a result, there is an important relationship between nature and hunting tourism types. The touristic source of these two types of tourism is based on nature. The existence of nature assumes the function of an important power source for humans and other living things to sustain their lives. The scenery offered by nature to living creatures is a factor with a high attraction potential that activates the tourists' pleasure of watching and provides the formation of touristic travel. The importance of this factor in terms of tourism is at a high level. Tourism planning and marketing are also directed on the basis of this factor. Nature is home to many plants and animals of different species and numbers. In addition, nature is an important source and determinant of hunting and wildlife. Therefore, the existence of nature is needed for hunting tourism activities. Nature tourism also derives its touristic existence and power from nature.

Keywords: Hunt, Hunting, Nature, Hunting Tourism, Nature Tourism.

1. GİRİŞ

Turizm, bireylerin sürekli olarak hayatlarını devam ettirdikleri, geçimini temin ettikleri ve tüm zamandaki mevcut ihtiyaçlarını sağladıkları alanların dışına yaptıkları yolculuklar ve bu noktadaki alanlarda özellikle de turizm işletmelerinin meydana getirdiği ürün ve hizmetleri talep etmelerinden doğan durum ve olayların bütünüdür (Kozak, Akoğlan Kozak ve Kozak, 2010; Çam ve Çılgınoğlu, 2020a). Turizm, iktisadi, siyasi, çevresel ve toplumsal hadiseler gibi türlü iç-dış faktörlere karşı olabildiğince kırılğan bir bünyesinin bulunması sebebiyle iktisadi ve çevresel kriz, savaş ve terör gibi hadiselerden en seri ve en fazla etkiye uğrayan sektörlerin ilk sırasında gelmektedir (Hacıoğlu ve Saylan, 2014; Çam ve Çılgınoğlu, 2020b). Turizm, talep boyutu itibarı ile oluşan türlü hallere karşı olumlu veya olumsuz şekilde ani tepkiler verebilen hareketli bir bünyeye sahiptir. Ziyaretçi oluşturma ve gelir meydana getirme etkisi bulunan faaliyetler ya da varış yerleri ve bunları benzersiz kılan cazibeler turizm sektörünü olumlu yönde etkilerken; siyasi odaklı negatif durum veya olaylar, salgın hastalıklar ve terör saldırıları gibi olumsuzluklar turizm sektörünü olumsuz yönde etkilemektedir (Çeti ve Ünlüönen, 2019; Çam ve Çılgınoğlu, 2021a). Ulaşım imkânlarının gelişmesiyle birlikte turistik hareketlilik artmakta ve turizm yeryüzü ekonomisi açısından önemli sektörlerden birine dönüşmektedir (Unur, 2002; Kara, Çömlekçi ve Kaya, 2012; Samırkaş ve Samırkaş, 2014; Ilgaz Yıldırım ve Şahin, 2018). Turizm sektörü, bugün yeryüzü gayrisafi hasılasının büyük bir bölümünü oluşturan ve yeryüzünde en hızlı gelişen sektörlerin başında gelmektedir (Dilber, 2007). Hızlı biçimde gelişen turizm sektörü, hem sermaye yatırıma hem de istihdama olan desteği açısından ulusal ekonomilerin önde gelen sektörlerinden biridir (Yamak, Tanrıöver ve Güneysu, 2012). Turizm sayesinde yeryüzünde ve Türkiye'de yüksek miktarda gelir

sağlanmaktadır. Ülkeler kendi turizm potansiyellerini aktif bir şekilde kullanarak ve bu kapsamda önemli gelişmeler sağlamayı arzu ederek ekonomilerinde hareketlilik oluşturmayı amaçlamaktadır (Çam ve Çelik, 2022). Turizm pek çok kişi tarafından bir bölgenin kalkınma sorunlarının çözümü şeklinde görülmektedir (Tosun ve Jenkins, 1996). Turizm faaliyet ve aktivitelerinin sağladığı iktisadi gelir sayesinde bölgesel kalkınmaya katkı sunulmakta ve iktisadi refah düzeyi artış göstermektedir (Çılgınoğlu ve Çam, 2021a). Geçmişten bugüne turistik talep değişimlerinin yaşanması söz konusudur. Bundan dolayı turistik talep değişimleri turizm paydaşları tarafından yakından takip edilebilmektedir. Örneğin; turistik çalışmaların özellikle de turistik etkinlik ve aktivitelerin çoğunlukla turistlerin istek ve ihtiyaçlarına göre planlanması ve gerçekleştirilmesi bu noktada önemli bir konu olarak görülebilmektedir (Çam ve Avcı, 2021; Çılgınoğlu ve Çam, 2021b).

Günümüzde turistler farklı alternatif turizm çeşitlerine yönelmekte ve alternatif turizm hareketliliği yaygınlaşmaktadır. Tabiat ve av turizmi çeşitleri de alternatif turizm çeşitleri arasında yer almakta ve turizm talebi açısından önemli avantajlar sağlamaktadır. Zira bu turizm çeşitlerinin yüksek seviyede kaynak potansiyeli vardır. Ayrıca tabiat ve av turizmi çeşitleri daima birbiriyle turistik etkileşimde bulunmaktadır. Anlatılanlar ışığında bu çalışmanın amacı, av turizmi ile tabiat turizmi arasındaki ilişkiyi değerlendirmektir. Böylelikle av turizmi ile tabiat turizmi arasında bulunan bağlantıya dikkat çekilmekte ve gerek coğrafik gerekse turistik açıdan önem taşıyan bilgiler literatüre kazandırılmaktadır. Çalışmanın yöntemi, derlemedir. Çalışmada derleme yönteminin bir alt alanı olan geleneksel derleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin kullanılmasına yönelten etmen, literatürdeki bilgilerin genel durumunun daha kapsamlı bir şekilde görülüp, daha öz bir şekilde aktarılmasına olanak sağlanması düşüncesidir. Bu düşünce, çalışmanın oluşturulması ve geliştirilmesi bağlamında yönlendirici bir etki sağlamıştır. Çalışma tasarımının tüm aşamasında tarafsız bir yaklaşım sergilenmesi noktasında çaba sarf edilmiş ve böylelikle çalışmanın herhangi bir yanlılık göstermesi önlenmeye çalışılmıştır. Çalışma kapsamında literatürden yararlanılarak sağlanan bilgilerin betimsel analiz tekniği değerlendirilerek analizi gerçekleştirilmiştir. Zira bu tekniğin kullanılmasının, çalışma kapsamında uygun ve önemli olduğu düşünülmüştür.

2. AV TURİZMİ

Doğal hayat ve yaban hayatı habitatının beraber değerlendirilmesiyle ortaya çıkan av turizmi, doğal ortamlarında sayıları çok ya da yeterli sayıda bulunan çeşitlerin avlanmasına izin verilip denetimli şekilde ve ekolojik, yöresel değerlere öncelik verilerek gerçekleştirilen bir turizm çeşididir (Akoğlan Kozak ve Bahçe, 2009; Özer, 2020). Bir diğer ifadeyle, lüks turizm çeşitleri arasında yer alan av turizmi, av ve yaban yaşamı kaynaklarının kontrol altında yerli-yabancı avcılarının kullanımına sunulmasını, bu kaynakların turistik ve rekreasyonel açılardan değerlendirilip ulusal ekonomiye ve ülke turizmüne katkı sağlamasını amaç edinen etkinliklerdir (Demir, Okutucu, Ağyürek ve Güven, 2012; Ukav, 2012; Kantarlı, 2015; Özer, 2015).

Av turizmi çoğunlukla yaban hayvanlarının post, diş, boynuz vb. anı değeri taşıyan ve trofe denilen bölümlerine sahip olmak amacıyla gerçekleştirilmektedir (Demir ve ark., 2012; Kantarlı, 2015). Bunun dışında av yapmayı isteme, doğayla iç içe olmayı tercihe etme, av ve yaban hayatını doğal ortamından gözlemlemek istemek, av turizmüne katılım amaçları arasında sayılabilmektedir. Bu amaçlar av turizminin insanlar üzerinde çekicilik sağlamasına adına önemli olarak görülebilmektedir.

Av turizminin kendine has bir turist profili yapısı vardır. Av turizmine katılan turistler genelde avcı turistlerdir. Bu turistlerin av ve yaban hayatına yoğun ilgisi vardır. Av turizmi etkinlikleri gerçekleştirecek turistlerin gereksinim duydukları donanım ve araçlardan her birinin av turizmi açısından teknik nitelikler taşıması gerekmektedir. Av turizmi için giyilecek ayakkabıdan arazi aracına, rehberden kullanılacak mermiye kadar her birinin önceden tasarlanması gerekmektedir. Bundan dolayı av amaçlı seyahat eden turistler alışverişlerinde yüksek miktarlarda harcama gerçekleştirmektedirler. Kısacası, av turizmine katılım gösteren turistlerin harcama eğilimleri yüksek seviyededir (Ukav, 2012; Özer, 2015; Özer, 2020).

Av turizminin önemli turistik etkileri mevcuttur. Av turizmi, turizm etkinliklerinin farklılaştırılması, turizm hareketlerinin bütün seneye ve ülke geneline yayılması, av hayvanlarının yer aldığı alanlara yolculuk yapılması ve bu alanlarda konaklama gerçekleştirilmesi (Kozak, 2012; Ukav, 2012; Çakır, 2018; Olcay, Dağlıoğlu ve Sürme, 2019; Eken İnan, 2020; Ulu, 2021).

Av turizminin önemli ekonomik etkileri mevcuttur. Bu turizmiyle ilgilenen ülkeler yüksek seviyelerde ekonomik kazançlar elde etmektedir. Zira av turizminin turist profili yapısından da anlaşılacağı üzere bu noktada önemli ekonomik hareketliliklerin yaşanması söz konusudur. Ayrıca bugün birden fazla ülkenin zengin avcıları farklı yaban hayvanı çeşitlerini görmek ve macera yaşamak için kendi ülkelerinin dışında avlanmayı seçmektedirler. Yine birden fazla ülke, avcı turistlerin isteklerini yerine getirmek ve döviz geliri sağlamak için avlaklarını yerli-yabancı avcı turistlere açmaktadır. Bu bilgiye ilave olarak; birden fazla ülkede doğal dengenin tekrardan oluşturulmasıyla ilgili çalışmalara önem gösterilerek hem av hayvanlarının neslinin tükenmesinin önüne geçilmekte hem de planlı bir avlanma tertibinin uygulanması sayesinde av turizmi gelirleri bu turizm çeşidiyle ilgilenen ülkelerin ekonomilerinde önemli bir destek haline dönüştürülmektedir. Örneğin; Danimarka, Avusturya, Almanya, Çekoslovakya, Romanya, Bulgaristan, Polonya, Yugoslavya, Rusya, İspanya, hatta birden fazla Afrika ülkesi tutarlı bir biçimde av turizmi etkinlikleri düzenleyerek bu stratejiyle azımsanmayacak miktarlarda döviz sağlamaktadır (Milli Parklar ve Av Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü, 2001; İnaç, 2001; Şafak, 2003; Duran, 2012). Böylelikle av turizmiyle ilgilenen kırsal ve bölgesel alanlardaki ekonomik kalkınmanın gelişmesine katkı sağlanmaktadır.

Av turizminin önemli kültürel etkileri mevcuttur. Av turizmi kapsamında seyahat gerçekleştiren turistler ziyaret ettikleri alanların kültürel kimliği hakkında da bilgi sahibi olmak isteyebilmekte ve böylelikle kültürel bilgi dağarcıklarını genişletebilmektedirler. Ayrıca bu tür turistler ziyaret ettikleri alanın yerel halkının sosyal yaşantısını gözlemleyebilme fırsatına sahiptirler. Bununla birlikte bu tür turistler söz konusu alanın yerel halkından alışveriş yaparak bir sosyo-kültürel etkileşim içerisine girebilmeleri söz konusu olabilmektedir.

Av turizminin önemli doğal etkileri mevcuttur. Av turizmi sayesinde yaban yaşamının muhafaza edilmesine ve değerlendirilmesine yardımcı olunmaktadır (Ulusoy, 2015; Özer, 2015; Özer, 2020). Bununla birlikte yaban yaşamı sahalarının korunması ve geliştirilmesi, usulsüz avcılığın aza indirgenmesi ve otokontrolün sağlanması noktasında av turizminin doğrudan veya dolaylı etkileri vardır (Kozak, 2012; Ukav, 2012; Çakır, 2018; Olcay ve ark., 2019; Eken İnan, 2020; Ulu, 2021). Bu bilgiye ilave olarak; av turizmi sayesinde boş araziler ve otlaklar, kamping ve karavan bölgeleri olarak değerlendirilebilmektedir (Şafak, 2003; Olcay ve

ark., 2019). Bu da doğal alanların av turizmi kapsamında değerlendirilmesi açısından önemli bir bilgi olarak ön plana çıkmaktadır.

Av turizmi konusunda önem taşıyan ve ön plana çıkan bir konu bulunmaktadır. Bu da sürdürülebilirlikle ilgilidir. Av turizmi varlığı, av hayvanlarının sayısına ve çeşitlerinin farklılığına bağlı olarak bir taraftan hayvan nesillerini sonsuza değin devam ettirebileceği ve genetik çeşitliliğe imkân sağlayacak kadar fazla sayıda olmasını gerektirmekte öbür taraftan da yaşadıkları doğa parçasının kaldırabileceğinden de fazla olamamasını mecburi kılmaktadır. Bu dengenin meydana gelmesi yönünde gerçekleştirilen av turizmine de sürdürülebilir av turizmi adı verilmektedir (Ulusoy, 2015). Sürdürülebilir avcılık anlayışı içerisinde gerçekleştirilen av turizminin, doğal ortamın korunmasına destek olacak, ekosisteme hasar vermeyecek, av ve yaban hayvanlarının üreme ve gelişmesine engel teşkil etmeyecek biçimde ve bilimsel metotlara dayanarak gerçekleştirilmesi önemlidir (Çakır, 2018). Dağlık yerler, av ve yaban yaşamı açısından zengin farklı türliliğe sahiptir. Lakin bu türlilik bilinçsiz ve usulsüz avlanmalarla seri biçimde tüketilmektedir. Planlı ve sürdürülebilir av turizmi imkânlarıyla usulsüz, aşırı ve kaçak avcılık, av hayvanlarının sayısının azalması gibi sorunlar önlenebilecektir (Emekli, 2015).

3. TABİAT TURİZMİ

Tabiat turizmi, ormanın ve tabiatın benzersiz güzelliğinin ve tedavi ediciliğinin bir planlama ve etkili kontrolle ilgi grupları ile bir araya getirilmesi sürecidir. Bu süreç, korunan yerlerdeki yürüme, seyretme, gözlemlene, duyumsama, tanıklık etme, bilgilenme ve sanatsal değerlerle ilgilidir (Orman Fakülteliler Derneği [ORFAMDER], 2018). Bir diğer ifadeye göre; alternatif turizm çeşitleri arasında sayılan tabiat turizmi, tümüyle insanı cezbeden, varoluşun kaynağını simgeleyen ilahi düzenin dünyadaki temsilidir (Avcı ve Deniz, 2022).

Doğadan keyif almayı ve bu çerçevede doğayla ilişkili çeşitli turistik etkinlik ve aktiviteler gerçekleştirilmeyi istemek, tabiat turizmine katılım sağlama noktasında ön plana çıkan amaçlar arasındadır. Bununla beraber doğa hadiselerini yaşama merakı, doğaya ilişkin bilgi sahibi olma isteği, fiziki olarak aktif olma fikri ve benzer ilgi alanlarına sahip bireylerle tanışma arzusu, doğa ve doğal güzelliklerle (peyzaj, fauna ve flora gibi) iç içe olmak isteği, iç dünyasını geliştirme fikri, yerel kültürü ve yaşamı öğrenmeyi ve deneyimlemeyi istemek, stresten uzaklaşmayı arzu etmek insanları tabiat turizmi hareketlerine katılım sağlamaya yönlendirebilmektedir (Campbell, 2002; Kiper ve Arslan, 2007; Eskiörük, 2013; Çelik, 2015; Kahraman ve Türkay, 2017; Akyol, 2017; ORFAMDER, 2018; Tan ve Yıldırım, 2019; Malkoç, 2020; Çam ve Çılgınoğlu, 2021b; Trelohan, François-Lecompte ve Gentric, 2022; Avcı ve Deniz, 2022). Bunlar tabiat turizminin insanlar çekicilik sağlamasına adına önemli olarak görülebilmektedir.

Tabiat turizminde ziyaretçi profili üç temel grupta değerlendirilebilmektedir. Bunlar ise aşağıda belirtilmektedir (ORFAMDER, 2018):

- Tabiat turizmi, bilhassa çocukları kendi yaşamlarını kurup yanlarından ayrılan 45 yaş üzerinde bulunan kişiler arasında oldukça popülerdir. Bu grup, sessiz ortamlardan ve doğadan zevk almaktadır. Yeni şeyler deneyimlemek isteyen tecrübe sahibi seyahatçidir. Olağan dışı otantik deneyimler yaşamak için daha çok para ödemeye

gönüllüdür. Yolculuklarında konfora ve yüksek standartlara olabildiğince önem vermektedir.

- Tabiat turizminde ikinci büyük alan, 18-45 yaş arasında bulunanlardır. Bu grubun çoğu fazla yolculuk yapmaktadır. Uzaklardaki yeni varış yerlerini keşfetmek için gitgide artış gösteren ilgileri vardır. Bu grup da yine iki temel grup altında ele alınabilmektedir:
 - Zamanı bol olan lakin sınırlı gündelik bütçesi bulunan grup; bu grup çoğunlukla 18-30 yaş arasında bulunan kişilerden meydana gelmektedir. Uzun süreli ve sırt çantalı seyahatçidir. Gündelik harcama limitleri düşük seviyededir. Olabildiğince uzun tatil zamanlarına sahiptir. Bu zaman, senenin veya ayın herhangi bir periyodunda olabilmektedir. Ucuz konaklama tercih etmektedir. Yerel halk ile kaynaşmak, yerel ürün ve aktiviteleri deneyimlemek istemektedir. Tatillerini çoğunlukla topluluklarda veya koruma projelerinde gönüllü aktivitelerle kombine etmektedir.
 - Yüksek geliri, kısıtlı zamanı bulunan grup; bu grup çoğunlukla 30-45 yaş arasında, iyi bir işi ve geliri bulunan lakin zamanları oldukça sınırlı olan kişilerden meydana gelmektedir. Sık sık çiftler halinde yolculuk yapmaktadır. Çoğunlukla alışılmadık ve yaşamda bir defa yaşanabilecek deneyimler peşindedir. Tatillerinden mümkün olduğu ölçüde fazla bu çeşit deneyimler yaşamak istemektedir. Ayrıca konfor unsuru, bu grup için önem arz etmektedir.
- Çocuklu aileler de tabiat turizminde önemli ve büyüme gösteren bir alan oluşturmaktadır. Aileler gitgide daha fazla fiyat ve kalite dengesi odaklıdır. Bu grup, iyi aktiviteler ve bu aktivitelerde güvenlik ve eğlencenin doğru bir biçimde dengelenmesini istemektedir. Eğlencenin, kültürel zenginlikler ve yüksek kalite tecrübelerle kombine edilmesi gerekmektedir. Ayrıca her şey dâhil paketler bu grup için popülerlik göstermektedir.

Tabiat turizminin önemli turistik etkileri mevcuttur. Üzerinde yaşanan dünya çok sayıda tabiat varlığı sayesinde tabiat turizminin potansiyeli yüksek olması açısından önemli olumlu etkiler ve avantajlar sağlamaktadır. Bundan dolayı tabiat turizmiyle ilgilenen turistlerin dünya üzerinde ziyaret edebilecekleri çok sayıda tabiat varlıkları vardır. Söz konusu turistler daha tabiat turizmi hareketleri planlamaları yaparken turistik etkileşim içerisine girmeleri söz konusudur. Bu etkileşimin kimi zaman şahıslar kimi zaman da kitle iletişim araçları aracılığıyla bireysel veya toplumsal odaklı gerçekleşebilmesi mümkündür. Tabiat turizmi, alternatif turizm arasında bulunan bir turizm tipi olarak genel turizm potansiyelinin ve talebinin gelişmesinde önem taşımaktadır. Bu turizm tipi sayesinde turizm çeşitlendirilmesi, turizmin bütün yıla yayılım göstermesi, seyahatlerde, konaklamalarda, turistik ürün ve hizmetlerde artış sağlanması adına önemli ilerlemelerin kaydedildiğini ifade etmek mümkündür.

Tabiat turizminin önemli ekonomik etkileri mevcuttur. Tabiat turizmi varış yerlerinde istihdam oluşturulmasına yardımcıdır (Ardoin, Wheaton, Bowers, Hunt ve Durham, 2015; Akyol, 2017). Tabiat turizmi sayesinde ulusal ve uluslararası alanda ekonomik hareketlilikler artmaktadır. Tabiatla ilgili çok sayıda turistik etkinlik ve aktivite vardır. Ayrıca bu etkinlik ve aktivitelerin yoğun şekilde değerlendirilmesi söz konusudur. Bu bilgiye ek olarak; günümüzde tabiat turizmi pek çok ülkede yaygınlıkla gerçekleştirilmektedir. Güney Amerika, Avustralya, Kosta Rika, Nepal, Afrika gibi alanlar, yeryüzünde tabiat turizminin öncülerindedir. Avustralya'da uluslararası turistlere yönelik gerçekleştirilen bir çalışmada ülkenin (Avustralya) turistik kaynağının %55'inin tabiat turizmi kaynaklı olduğu ortaya konmuştur (Valentine, 1992; Malkoç, 2020). Benzer şekilde; Centre for the Promotion of Imports tarafından 2016 senesinde yayımlanan raporda; tabiat turizmi etkinliklerinin bütün yerkürede uluslararası turizm hareketlerinin %20'sini meydana getirdiği belirtilmektedir. Yine Centre for the Promotion of Imports'ta 2017 senesinde vahşi hayat turizminin yeryüzü turizm pastasında yaklaşık %7'lik bir payının bulunduğu ve bu turizm çeşidinin her sene yaklaşık %3'lük bir artış gösterdiği ifade edilmektedir. Bu, yeryüzünde senede yaklaşık 87 milyon yolculuğun vahşi hayat turizminin bir çeşidini içerdiği manasına gelmektedir. Bu yolculuğun yaklaşık yarısı Afrika'ya gerçekleştirilmektedir (ORFAMDER, 2018).

Tabiat turizminin önemli kültürel etkileri mevcuttur. Tabiat turizmine katılım gösteren turistler ziyaret ettikleri alanda kültürel iletişim ve etkileşim içerisine girebilmektedir. Bununla birlikte söz konusu turistlerin ziyaret ettikleri alanın kültürel yapısını öğrenme ve deneyimleme gibi fırsatları elinde buldurmaları söz konusudur. Tabiat turizmine ilgi duyan turistlerin böylelikle kültürel açıdan gelişmişlik elde edebilmeleri mümkündür. Söz konusu turistlerin kültürel açıdan gelişmişliği, ziyaret ettikleri alandan alışveriş yaparak da öğrenebilmeleri ihtimaller dahilindedir.

Tabiat turizminin önemli doğal etkileri mevcuttur. Tabiat, başlı başına bir güç kaynağıdır. Bundan dolayı tabiat odaklı turizm etkinlik ve aktivitelerine ilgi duyan turistlerin tabiat durum ve olaylarını (iklim, bitki örtüsü, hava durumu vb.) dikkate almaları önemlidir. Bu tür durum ve olaylar tabiat turizmi etkinlik ve aktivitelerinin zaman açısından gecikmesine hatta iptal edilmesine sebebiyet verebilmektedir. Bundan dolayı bu tür durumların göz önünde bulundurulmasında yarar vardır. Bu bilgiye ilave olarak; tabiat turizminde manzara bütünlüğü, topografya, vejetasyon, su, yaban yaşamı, kültürel ve arkeolojik değerler gibi kaynaklar tabiat turistlerine sunulan kaynaklardan bazılarıdır (Küçükaslan, 2006; Kiper ve Arslan, 2007; Köroğlu ve Karaman, 2014; Malkoç, 2020). Bu kaynaklar da tabiat turizmine ilgili duyan turistlerin üzerinde çekicilikler sağlanması adına olumlu etkilerde bulunmaktadır. Yine bu bilgiye ilave olarak; tabiatın muhafaza edilmesi, geliştirilmesi, tabiata daha fazla değer verilmesi, tabiatın turistik hareketlerde daha fazla değerlendirilmesi, fauna ve flora değerlerinin göz önünde bulundurulması ve daha iyi bir noktaya ulaştırılması konusunda tabiat turizminin olumlu etkilerinin olduğunu ileri sürmek mümkündür.

4. AV TURİZMİ VE TABİAT TURİZMİ İLİŞKİSİ

Avcılıkla ilgili gerçekleştirilen turistik etkinlikler aynı zamanda tabiat turizmi kapsamında da değerlendirilebilecektir. Bu husus, av turizmi ve tabiat turizmi arasında önemli bir ilişkinin olduğunu akıllara getirmektedir.

Av turizminin gerçekleştiği alanlar doğrudan tabiatla iç içedir. Tabiatla ilgili doğal turistik çekicilikler (iklim, bitki örtüsü, coğrafik konum, flora, fauna vb. gibi) tabiat turizmi açısından önemli olduğu kadar belirli bir oranda da av turizmi açısından önemli turistik çekicilikler olarak ön plana çıkmaktadır.

Tabiat ve av turizmi çeşitleri kapsamındaki mevcut ve muhtemel olumsuzlukların bu iki turizm çeşidi üzerinde olumsuz sonuçlara yol açması söz konusudur. Bundan dolayı bu tür olumsuzlukların (aşırı avlanma, bilinçsiz avlanma, uygulamada yetersizlik, verimsizlik ve etkili olamama gibi) önlenmesi veya önüne geçilmesi, tabiat ve av turizmi çeşitleri kapsamında önemli bir konu teşkil etmektedir.

Tabiatın ve avlanma eyleminin kesişim noktasında av ve yaban hayatının varlığı ve zenginliği ile doğal ortam yer almakta ve bu da av ve tabiat turizmi çeşitlerine önem gösteren turistler tarafından göz önünde bulundurulmaktadır. Turistlerin tabiat ve avlanma eylemi ile ilgili davranış ve tutumlarının oluşması ve sosyal yaşantılarına yansımalarının ilk filizlenme noktasının temeli, onların yaratılış itibarıyla sahip oldukları içgüdülerinin niteliklerinin oluşum ve şekillenme evrelerine kadar uzanmaktadır. Bu durum da turistlerin birtakım turistik davranış ve hareketlerinin oluşumunun çok eski zamanlara dayandığını, gelişiminin uzun bir süreç gerektirdiğini ve zaman içerisinde de evrimleşip şekillenerek kendine bir yörünge çizdiğini akıllara getirmektedir. Ayrıca turistlerin turistik düşünce, davranış ve hareketleri bu tür süreç ya da süreçlerde diğer turistlere göre benzerlik ya da farklılık gösterebilecektir.

Av turizmi ve tabiat turizmi çeşitlerine katılan turistlerin profilleri birtakım yönlerden (doğal yaşama yönelik ilgi, tabiatı deneyimleme ve tabiatla iç içe olma isteği, geleneksel turizm anlayışından ziyade tabiat odaklı turizm anlayışına hitap eden faaliyet ve aktivitelere yönelim durumu vb. gibi) benzerlikler gösterdiği tahmin edilmektedir. Diğer taraftan da av turizmi ve tabiat turizmi çeşitlerine ilgi duyan turistlerin ekonomik harcamalarının birbirine yakınlık gösterdiği gibi birbirine göre farklılıklar gösterdiği durumu da göze çarpmaktadır.

Genel olarak; tabiat ve av turizmi çeşitleri arasında bulunan ilişkide turizm, coğrafya, doğa, doğal kaynaklar, kültür, turist profili ve motivasyonu vb. konular önem taşımaktadır. Bu tür konular hem tabiat turizmi hem de av turizmi kapsamında yönlendirici etkiler sağlamaktadır.

Tabiat ve av turizmi çeşitleri birtakım yönlerden benzerlikler ve farklılıklar taşımaktadır. Bu benzerlikler ve farklılıklar aşağıdaki tabloda ifade edilmek istenmiştir.

Çalışma kapsamında blockchain konusu çoğunlukla kavramsal olarak ele alınmış ve Bitcoin ve diğer kripto para birimlerinin turizm sektöründe kullanımına yönelik genel değerlendirmeler yapılmıştır. Ampirik çalışmalarda ise, kripto paraların turizm işletmelerinde kullanılabilirliğine dair bakış açıları somut bir şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Tablo 1. Tabiat ve Av Turizmi Çeşitlerinin Birtakım Yönlerden Benzerlikleri ve Farklılıkları*

TABIAT VE AV TURİZMİ ÇEŞİTLERİNİN BİRTAKIM YÖNLERDEN BENZERLİKLERİ VE FARKLILIKLARI	
Tabiat Turizmi	Av Turizmi
Benzerlikler	
Hem tabiat turizminin hem de av turizminin turistik, ekonomik, kültürel, doğal vb. yönden birtakım olumlu etkiler ve avantajlar sağlamasından dolayı birbiriyle benzerlikler taşıdığı öne sürmek mümkündür.	
Av-yaban hayatı varlıkları bir tabiatın içerisinde varlık sürdürmektedir. Bu durum da tabiat turizmi ve av turizmini birbiriyle etkileşimli hale getirmektedir.	
Tabiat ve av turizmi çeşitleri kapsamında benzer ürünler (trekking ayakkabısı, spor ayakkabı, el feneri, kamp eşyaları, bıçak, çakı, şapka, pusula, çanta vb.) kullanılabilir.	
Tabiat ve av turizmi çeşitleri kapsamındaki mevcut veya olası hatalı davranışlar ve bilinçsizlik durumunun, bu turizm çeşitlerinin varlığını ve geleceğini olumsuz yönde etkilemesi söz konusudur.	
Tabiat ve av turizmi çeşitleri ulusal ve uluslararası ölçekte bir gelir meydana getirmektedir.	
Tabiat ve av turizmi çeşitlerine katılım gösteren turistlerin gelir düzeyi yüksek olabilmektedir. Bununla beraber tabiat turizmine katılım gösteren turistlerin sınırlı bir gelir düzeyine sahip olması gibi durumlarla da karşılaşılabilir. Bu durum da av turizmine katılan turistlerin genelde ekonomik harcamalarının yüksek olduğu, tabiat turizmine katılan turistlerin ekonomik harcamalarının az, orta seviye ve yüksek olabileceği düşüncesinin benimsenmesine yönlendirmektedir.	
Tabiat ve av turizmi çeşitlerine katılım gösteren turistler konfor standartlarının yüksek olmasına önem gösterebilmektedirler.	
Farklılıklar	
Temel çekiciliği, doğal kaynaklardır.	Temel çekiciliği, av ve yaban hayatı varlığı ile zenginliğidir.
Tabiat turizmi destinasyonlarında doğal kaynakların güzelliklerinin olması ve güzelliklerin de insanları etkisi altına alması söz konusudur.	Av turizmi destinasyonlarında av hayvanlarının çeşit ve sayısının fazla olması söz konusudur.
Mevcut ve potansiyel turist kitlesi, tabiat turistleridir. Bu turistler, doğal kaynakları tanımayı ve değerlendirmeyi, doğayı gezmeyi isteyen ve bu tür eğilimler gösteren turistlerdir.	Mevcut ve potansiyel turist kitlesi, avcı turistlerdir. Bu turistler, av yapan ve av yapma eğilimi bulunan turistlerdir.

* Bu benzerlikler ve farklılıklar artırılabilir.

Tabiat turisti profilinde günlük hayatın stresinden uzaklaşmak, tabiatı gözlemlemek isteği ön plana çıkmaktadır.	Avcı turist profilinde av tutkusu, hobi, macera yaşama ve sportif amaçlı eylemler gerçekleştirme isteği ön plana çıkmaktadır.
Tabiat turizminin temel motivasyon kaynağı, tabiattır. Tabiat turizminin temeli tabiat üzerine kuruludur. Turistler tabiatı değerlendirmek ve bu yolla kendi içsel dünyalarına mutluluk kazandırmak ve haz elde etmek isteyebilmektedirler.	Tabiat turizminin temel motivasyon kaynağı, avdır. Av turizminin temeli av üzerine kuruludur. Turistler av yapmak ve bu yolla kendi birtakım içsel dürtülerini yerine getirmek isteyebilmektedirler. Ayrıca turistlerin avların trofe denen bölümlerine sahip olma isteği de bu noktada ağır basabilmektedir.
Tabiat turizmi geneline yönelik düşünceler olumlu yöndedir.	Av turizmi geneline yönelik olumlu ve olumsuz düşünceler söz konusudur. Özellikle hayvanların avlanmasıyla ilgili tartışmaya müsait durum ve olayların olduğunu öne sürmek mümkündür.
Tabiat turizmi kapsamında ilgilenilen turistik uğraşa ilişkin (paraşüt vb.) ürünler kullanılabilir. Tabiat turizmi kapsamında ilgilenilen turistik uğraşa ilişkin (paraşüt vb.) ürünler kullanılabilir.	Av turizmi kapsamında çeşitli ürün ve hayvanlar (tüfek, kopay av köpeği vb.) kullanılabilir.
Farklı alternatif etkinlik ve aktivitelere uyum sağlama durumu av turizmine göre daha yüksektir.	Farklı alternatif etkinlik ve aktivitelere uyum sağlama durumu tabiat turizmine göre daha düşüktür.

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Günümüzde insanların yoğunlukla alternatif turizm çeşitlerine yönelmeye başladıkları görülmektedir. Tabiat ve av turizmi çeşitlerinin alternatif turizm çeşitleri içerisinde genel olarak turizm kapsamında önemli bir yeri ve potansiyeli vardır. Tabiat ambiyansının ve yapısında bulunan değerlerin, tabiat ve av turizmi çeşitlerine katılım gösteren turistlerin turistik düşünce ve davranışları üzerinde etkili olduğu ve turistik potansiyel çekim gücünü pozitif yönde etkilediği tahmin edilmektedir. Tabiat ve av turizmi çeşitlerine katılanların ve katılım sağlamak isteyenlerin sayısının yüksek olduğu düşünülmekle (Şafak, 2003; Ulusoy, 2015; ORFAMDER, 2018; Avcı ve Deniz, 2022; Seçkin Gündoğan ve Şahin Körmeçli, 2023; Çam ve Çılgınoğlu, 2024) birlikte bu turizm çeşitlerinden azımsanmayacak derecede fazla turistik gelir elde edilmektedir. Ayrıca bu turizm çeşitlerinin günden güne daha fazla gelişim göstererek genel turizm gelir pastasından şu anki mevcut halinden daha yüksek bir pay sağlaması beklenmektedir. Hal böyle olunca da hem av turizmi hem de tabiat turizmi pazarından yüksek seviyede gelir elde etmeyi amaçlayan kişiler özel ilgi odaklarını bu noktalarda yoğunlaştırmaktadırlar.

Tabiat ve av turizmi çeşitleri arasında önemli bir ilişki vardır. Tabiat turizmi ile av turizmi, coğrafik açıdan ortak bir paydada buluşmaktadır. Coğrafya, tabiat ve av turizmi hareketlerini etkileyen ve bu turizm hareketlerinden etkilenen önemli bir unsur olarak dikkat çekmektedir. Bu iki turizm çeşidinin turistik kaynağının temeli doğaya dayanmaktadır. Doğanın varlığı, insanların ve diğer canlıların yaşamlarını devam ettirebilmeleri noktasında önemli bir güç kaynağı fonksiyonu üstlenmektedir. Doğanın canlılara sunduğu manzara, turistlerin seyir

zevkini harekete geçirerek turistik seyahat oluşumu sağlayan çekim potansiyeli yüksek bir etmen konumundadır. Bu etmenin turistik bakımdan önemi yüksek seviyededir. Bu etmen temel alınarak turizm planlaması ve pazarlamasına da yön verilmektedir. Doğa, farklı tür ve sayıda pek çok bitki ve hayvana ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca doğa, av ve yaban hayatının önemli bir kaynağı, aynı zamanda da belirleyicisidir. Bundan dolayı av turizmi faaliyetlerinin yapılabilmesi için doğanın varlığına ihtiyaç vardır. Avcıların av yapabilmek için doğayla baş başa olmaları gerekmektedir. Avcıların, avlayacakları hayvanların bağlı bulunduğu doğanın özelliklerine göre kendilerini hazırlamaları ve yönlendirmeleri, avlanma süreçlerinin şekillenmesinde yüksek seviyede bir etkiye sahiptir. Zira avlanma eylemi, önemli bir hazırlık ve dikkat gerektirmektedir. Hazırlıklı olmamanın ve dikkat etmemenin, kişinin yaralanmasına ve/veya ölümüne de sebebiyet verebileceğinin göz ardı edilmemesi icap etmektedir. Tabiat turizmi de turistik varlığını ve gücünü doğadan sağlamaktadır. Ayrıca ileri sürülen bu görüşlere ek olarak; tabiatın ambiyansının ve yapısında bulunan değerlerin, tabiat ve av turizmi çeşitlerine katılım gösteren turistlerin turistik düşünce ve davranışları üzerinde etkili olduğu ve turistik potansiyel çekim gücünü pozitif yönde etkilediği tahmin edilmektedir.

İnsanların tabiat turizmine yönelik bakış açılarının genel olarak olumlu olduğu; av turizmine yönelik bakış açılarının ise hem olumlu hem de olumsuz olduğu düşünülmektedir (Dilek ve Günlü Küçükaltan, 2018; ORFAMDER, 2018; Çam ve Çılgınoğlu, 2022). Av turizmine yönelik düşüncenin temelinde yatan neden ise avlanma eylemi ile ilgilidir. Avlanma, kimilerine göre normal karşılanıp tepki gösterilmezken kimilerine göre de normal karşılanmayıp çeşitli tepkiler gösterilmektedir. Tepkilerin oluşmasına sebebiyet veren temel durumun da hayvanların yaşama hakkının elinden alınması yani avlanılması olarak düşünülmektedir (Dilek ve Günlü Küçükaltan, 2018). Avcılar, doğada yer alan birtakım hayvanları avlamak amaçlı girişimlerde bulunmaktadır. Avcıların yaptıkları bu girişimlerine karşı da hayvan haklarını savunan kişi ve kurumların gösterdikleri olumsuz tepkileri görmek mümkündür.

Çalışmanın sonucunda ifade edilmek istenen öneriler şu şekildedir:

- Av turizmi kapsamında hareket eden turistlerin bilinçli davranış sergilemeleri önemlidir. Aksi takdirde birtakım olumsuz turistik etkilerin görülmesi kaçınılmazdır.
- Araştırmacılar tarafından av turizmine ve tabiat turizmine yönelik araştırmaların sayısının ve niteliğinin artırılması gerekmektedir. Çünkü bu alanlara yönelik gerçekleştirilen araştırmaların sayısının az olduğu düşünülmekte olup, bu sayının artırılmasının gerektiği kanısında olunmakta ayrıca bu tür alanların gelecekteki yıldızının daha da parlaklaşacağı tahmin edilmektedir. Yapılan bu tahminlerin temel çıkış noktası, tabiatın ve canlıların mevcudiyetine dayanmakta olup, tabiatın ve avlanmanın turistik açıdan önemli bir potansiyel çekim gücü oluşturmasına bağlanmaktadır. Konuyla ilgili olarak; alternatif turizm çeşitleri içerisinde tabiat ve av turizmi çeşitlerinin yeri ve potansiyelinin ulusal ve uluslararası kapsamda değerlendirilmesine yönelik bir çalışma oluşturulabilir.

- Tabiat ve av turizmi çeşitlerine ortaklaşa kombine edilebilir ne tür turizm uygulamalarının oluşturulabileceği tespit edilebilir. Ayrıca bu tür uygulamalarda tabiat ve av turizmi çeşitlerinin en çok hangi unsur ya da unsurlarına vurgu yapmanın önemli olduğunun kararlaştırılması ve bu iki alternatif turizm çeşidinin teorik ve pratik açıdan birbiriyle özdeşleştirilmesi önerilmektedir. Ayrıca buna ek olarak; bu kapsamda da genel turizm talebi açısından öngörülen mevcut ve muhtemel faydalarına yönelik bir değerlendirme ortaya konabilir.
- Dünyada ve Türkiye’de tabiat ve av turizmi kapsamında ortaklaşa yoğunlaşan coğrafik alanların tespit edilmesine yönelik olarak bir çalışma meydana getirilebilir. Ayrıca bahsi geçen araştırma kapsamında oluşan ulusal ve uluslararası ekonomik hareketliliğe de değinilebilir. Söz konusu araştırma kapsamında mülakat ve literatür taraması teknikleri olmak üzere iki farklı teknikten birlikte yararlanılması önerilmektedir. Özellikle turizm, coğrafya ve/veya ekonomi alanlarının literatüründeki bilgilerden ve bu alanlarda uzmanlık kazanan veya kazanmakta olan kişilerin görüşlerinden yararlanmasının, araştırmaya daha fazla derinlik ve önem kazandıracağı düşünülmektedir.
- Ülkelerin sahip olduğu bitki ve hayvan sayısı ve çeşitliliği ile ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin tabiat ve av turizmi potansiyeli üzerindeki etkileri araştırılabilir.
- Av ve tabiat turizmi konusunda dünya üzerinde hangi ülkelerin ön plana çıktığı araştırılabilir. Ayrıca bu kapsamda doğal, ekonomik, coğrafik, turistik, politik vb. açılardan sınıflandırma yapılabilir ve bu bağlamda da ülkelerin birbirine karşı avantaj ve dezavantajları karşılaştırılabilir. Önerilen bu çalışmanın turizm literatürüne önemli bir fayda sağlaması beklenmektedir.
- Ülkelerin tabiat ve av turizmi alanlarında yetki sahibi birimlerinin ne(ler) olduğu, görev ve sorumluluklarının ne(ler) olduğu, aldıkları olumlu / olumsuz eleştirilerin ne(ler) olduğu ve genel olarak turizmin olumlu / olumsuz gelişimine mevcut / olası etkileri araştırılabilir. Bu araştırma kapsamında doküman incelemesi tekniği, odak grup görüşmesi tekniği, yapılandırılmış ya da yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ve katımlı veya katımsız gözlem tekniğinden faydalanılabilir.
- Av turizmine katılmak için seyahat eden turistler gerek turistik gerekse ekonomik anlamda turizm varış yerine önemli katkılar sağlamaktadırlar. Bu katkıların kalitesinin derinleştirilmesi, sayısının ve etkisinin artırılması için de hem yerel yönetimlere hem de bölgesel yönetimlere önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Konuya ilişkin olarak da yerel yönetimler ile bölgesel yönetimlerin bu noktada etkili ve önemli istişarelerde bulunmasında büyük yarar görülmektedir.
- Av turizmi ve tabiat turizmi potansiyelinin geliştirilmesi noktasında ülkelerin izlediği turistik stratejilere yönelik bir sistematik derleme çalışması meydana getirilebilir.

- Turizm trendleri konulu bir tahmin araştırması gerçekleştirilebilir. Bu araştırmanın odak noktası av turizmi ve tabiat turizminin kapsamı ve etki alanları göz önünde bulundurularak biçimlendirilebilir.
- Av turizmi ve tabiat turizmi konusunda sayısal veriler üzerine yoğunlaşan çeşitli çalışmalar oluşturulabilir veya bu çalışmalar geliştirilebilir. Örneğin; söz konusu çalışmalarda bibliyometrik analiz veya meta analiz değerlendirilebilir.

6. KAYNAKÇA

- Akoğlan Kozak, M. ve Bahçe, A. S. (2009). Özel ilgi turizmi. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Akyol, C. (2017, 23-24 Ekim). Artvin İlinin doğa turizmi açısından değerlendirilmesi. DOKAP Bölgesi Uluslararası Turizm Sempozyumu içinde (s. 150-157). [Sempozyum]. DOKAP Bölgesi Uluslararası Turizm Sempozyumu, Trabzon, Türkiye.
- Ardoin, N. M., Wheaton, M., Bowers, A. W., Hunt, C. A. ve Durham, W. H. (2015). Nature-based tourism's impact on environmental knowledge, attitudes and behavior: a review and analysis of the literature and potential future research. *Journal of Sustainable Tourism*, 6, 838-858. <https://doi.org/10.1080/09669582.2015.1024258>.
- Avcı, M. ve Deniz, Y. S. (2022). Sağlık turizminde tabiat odaklı terapötik destinasyon önerisi: Kastamonu Horma Kanyonu örneği. *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 51-62.
- Campbell, L. (2002). Making nature your business. A guide for starting a nature tourism business in the Lone Star State. (Third Revision). Austin: Texas Parks and Wildlife.
- Çakır, R. A. (2018). Turizmin bölgesel kalkınmaya etkileri: Ayder turizm bölgesi örneği (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi.
- Çam, O. ve Avcı, M. (2021). Schwartz değerler sistemi kapsamında turist davranışlarının değerlendirilmesi: İstanbul örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(3), 2037-2059. <https://doi.org/10.33206/mjss.839016>.
- Çam, O. ve Çelik, C. (2022). Evaluation of Bocuk Night within the framework of faith tourism events. *Journal of Applied Tourism Research*, 3(1), 37-56.
- Çam, O. ve Çılgınoğlu, H. (2020a). Kastamonu ili turizm potansiyeli ve inanç turizminin şehirdeki yeri ve önemi. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 76-90. <https://doi.org/10.37847/tdtad.740123>.
- Çam, O. ve Çılgınoğlu, H. (2020b). İstanbul'da gerçekleştirilen terör saldırılarının incelenerek bu destinasyonun imajının turistlerin zihinlerinde oluşturdukları algıların değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 271-283. <https://doi.org/10.37847/tdtad.827370>.
- Çam, O. ve Çılgınoğlu, H. (2021a). Basın-yayın organlarının yeni koronavirüs (COVID-19) hastalığıyla ilgili gelişmeleri topluma yansıtmaları ve bu salgın hastalığın etkilerinin turizm açısından irdelenmesi: İstanbul ili örneği. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 130-150.
- Çam, O. ve Çılgınoğlu, H. (2021b). Kastamonu ilinin tıbbi aromatik bitki potansiyelinin araştırılması. *Göbeklitepe International Journal of Health Sciences*, 4(4), 92-102.

- Çam, O. ve Çılgınoğlu, H. (2024). Av turizminin iktisadi etkisinin tespit edilmesi: Balıkesir ili örneği. *Journal of Applied Tourism Research*, 5(1), 28-39.
- Çelik, B. (2015). Bazı tıbbi ve aromatik bitki posalarının besin madde içeriklerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Çeti, B. ve Ünlüöner, K. (2019). Salgın hastalıklar sebebiyle oluşan krizlerin turizm sektörü üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 22(2), 109-128.
- Çılgınoğlu, H. ve Çam, O. (2021a). Turizm potansiyelinin geliştirilmesinde yerel yönetimlerin rolü ve etkisi: Kastamonu örneği. O. K. Yılmaz (Ed.), *Belediyelerin genişleyen ekosistemleri üzerine disiplinlerarası çalışmalar içinde* (s. 47-76). Ankara: Nobel Bilimsel Eserler.
- Çılgınoğlu, H. ve Çam, O. (2021b). Gastronomi turizmi ve kültür ilişkisi. S. Kılıç (Ed.), *Halkbilimi bağlamında Türkiye’de yeme-içme kültürü içinde* (s. 135-166). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Demir, M., Okutucu, M. A., Ağyürek, C. ve Güven, M. (2012). Av turizminin alternatif turizm kapsamında Erzurum ili turizmine etkisi. *Batı Akdeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 2(66), 17-35.
- Dilber, İ. (2007). Turizm sektörünün Türkiye ekonomisi üzerindeki etkisinin girdi-çıkı tablosu yardımıyla değerlendirilmesi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14(2), 205-220.
- Dilek, S. E. ve Günlü Küçükaltan, E. (2018). Hayvan odaklı turizm faaliyetlerine meta eleştirel bakış: Türkiye örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 29(1), 1-12.
- Duran, C. (2012). Türkiye’de dağlık alanların kırsal turizm açısından önemi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (1), 45-52.
- Eken İnan, S. (2020). Doğa turizmi. F. A. Bilge & A. Cabi (Ed.), *Turizm türlerine profesyonel yaklaşım içinde* (s. 63-92). Ankara: Sage Yayınları.
- Emekli, G. (2015). Dağlar, dağcılık ve turizm. R. Efe (Ed.), *Coğrafya’da yeni yaklaşımlar içinde* (s. 205-217). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Eskiyörük, D. (2013, 19 Nisan). Ekoturizm kapsamında dağ ve doğa yürüyüşü potansiyeli: Orta Toroslarda Aladağlar ve Bolkar Dağları. II. Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu içinde (s. 144-161). [Sempozyum]. II. Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu, Adana, Türkiye.
- Hacıoğlu, N. ve Saylan, U. (2014). Arap Baharı’nın turizme yansımaları: Arap ülkeleri ve Türkiye. *Balıkesir University, the Journal of Social Sciences Institute*, 17(32), 55-80.
- Ilgaz Yıldırım, B. ve Şahin, D. (2018). Akdeniz ülkelerinde turizm gelirleri ve ekonomik büyüme ilişkisi: Bootstrap Panel Nedensellik Testi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(16), 73-83.
- İnaç, S. (2001). Av turizmine bir bakış. *Av Tutkusu Dergisi*, 4(46), 17-20.
- Kahraman, N. ve Türkay, O. (2017). *Turizm ve çevre (Genişletilmiş 7. Baskı)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kantarlı, M. (2015, 26-29 Kasım). Ormanlarımızda yaşayan büyük memeli yaban hayvanlarının envanteri ve ülkemizin av turizmi potansiyeli. 2023’e Doğru 3. Doğa ve

Ormancılık Sempozyumu içinde (s. 37-62). [Sempozyum]. 2023'e Doğru 3. Doğa ve Ormancılık Sempozyumu, Antalya, Türkiye.

Kara, O., Çömlekçi, İ. ve Kaya, V. (2012). Turizm gelirlerinin çeşitli makro ekonomik göstergeler ile ilişkisi: Türkiye örneği (1992-2011). *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 75-100.

Kiper, T. ve Arslan, M. (2007). Anadolu'da doğa turizmi kapsamında doğa yürüyüşü güzergahlarının belirlenmesinde örnek bir çalışma. *Journal of Tekirdag Agricultural Faculty*, 4(2), 165-174.

Kozak, N. (2012). Genel turizm bilgisi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Kozak, N., Akoğlan Kozak, M. ve Kozak, M. (2010). Genel turizm ilkeler-kavramlar. Ankara: Detay Yayıncılık.

Köroğlu, Ö. ve Karaman, S. (2014). Doğaya dayalı turizm faaliyetlerinin gelişiminde toplum temelli doğal kaynak yönetiminin önemi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(26), 95-106. <https://doi.org/10.18493/kmusekad.05157>.

Küçükaslan, N. (2006). Özel ilgi turizminde niş pazarlamanın yeri. *Paradoks, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi (e-dergi)*, 2(2).

Malkoç, E. N. (2020). Doğa turizminde aile kamplarının incelenmesi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 22(3), 748-758. <https://doi.org/10.24011/barofd.768413>.

Milli Parklar ve Av Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü. (2001). Sürdürülebilir avcılık için temel eğitim kitabı. Eğitim Yayınları-1.

Olçay, A., Dağlıoğlu, T. ve Sürme, M. (2019). Turistleri av turizmine yönelten nedenlerin belirlenmesine yönelik araştırma. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 6(3), 285-293. <https://doi.org/10.31771/jrtr.2019.31>.

Orman Fakülteliler Derneği (ORFAMDER). (2018, 23 Kasım). Tabiat turizmi raporu. 7 Ekim 2022 tarihinde https://www.orfamder.org/wp-content/uploads/2019/01/ORFAMDER-Tabiat-Turizmi-Raporu_8.12.2018.pdf adresinden alındı.

Özer, O. (2015). Av turizmi ve görsel medya: Yaban TV'nin Türkiye'deki yerli turist avcılarının tutumlarına yönelik etkiler (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İzmir: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi.

Özer, O. (2020). Türkiye'nin av turizmi potansiyeli konusunda bir değerlendirme. *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel (JOGHAT)*, 3(1), 71-86.

Samırkaş, M. ve Samırkaş, M. C. (2014). Turizm sektörünün ekonomik büyümeye etkisi: Türkiye örneği. *İşletme Fakültesi Dergisi*, 15(1), 63-76. <https://doi.org/10.24889/ifede.268176>.

Seçkin Gündoğan ve Şahin Körmeçli, P. (2023). Çankırı ili tabiat turizmi kapsamında yeşil alan rotası analizi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 24(2), 140-150. <https://doi.org/10.17474/artvinofd.1339708>.

Şafak, İ. (2003). Türkiye'deki av turizmi uygulamalarının özel avlak işletmelerine etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 4(2), 133-148.

Tan, F. ve Yıldırım, C. (2019). İnanç turizmi: Kastamonu ili turizm alt yapısına katkısı. *Uluslararası Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 83-91. <https://doi.org/10.30625/ijctr.556508>.

Tosun, C. ve Jenkins, C. L. (1996). Regional planning approaches to tourism development: the case of Turkey. *Tourism Management*, 17(7), 519-531. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(96\)00069-6](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(96)00069-6).

Trelohan, M., François-Lecompte, A. ve Gentric, M. (2022). Tourism development or nature protection? Lessons from a cluster analysis based on users of a French nature-based destination. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 39, 100496. <https://doi.org/10.1016/j.jort.2022.100496>.

Ukav, İ. (2012, 12-15 Nisan). Adıyaman'da av turizmi. II. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi içinde (s. 3-18). [Kongre]. II. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi, Antalya, Türkiye.

Ulu, O. (2021). Kastamonu İlinin üçüncü yaş turizmi potansiyelinin tespiti ve değerlendirilmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi.

Ulusoy, H. (2015). Av turizminin kırsal turizm açısından kırsal kalkınma üzerindeki etkisinin irdelenmesi. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi* 8(2), 74-80.

Unur, K. (2002). Türkiye'nin ekonomik etkilerini ölçmede kullanılan yöntemler ve Türkiye'nin aktif dış turizm gelirlerinin ölçümü için bir model önerisi (Yayımlanmamış doktora tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Valentine, P. S. (1992, Ocak). Nature-based tourism. 14 Ekim 2022 tarihinde https://researchonline.jcu.edu.au/1632/1/Nature-based_tourism.pdf adresinden alındı.

Yamak, N., Tanrıöver, B. ve Güneysu, F. (2012). Turizm-ekonomik büyüme ilişkisi: sektör bazında bir inceleme. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(2), 205-220.